

19. aprill 2016

Riigikontrolör Alar Karise kommentaar auditile "Politsei- ja Piirivalveameti moodustamise kulg ja tulemuslikkus"

Eestis registreeritakse vähem kuritegusid kui kümme aastat tagasi, vähem saab inimesi viga või hukkub ka liikluses. Võib öelda, et Eesti on muutunud turvalisemaks. Sellele viitavad suur osa Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) töö tulemuste hindamiseks kasutatavatest näitajatest kui ka inimeste turvalisustunnet käsitlevate uuringute tulemused. See on trend, mis viib meid järjest kaugemale suure kuritegevusega 1990. aastatest.

Turvalisus koosneb kahest osast. Ühelt poolt on see tunnetus – usk sellesse, et meie suuremal või vähemal määral mugav igapäevaelu sellisena säilib. Teisalt on turvalisus aga ka võimalike intsidentide ennetamine ja reaalne kaitstus, kui midagi juhtub. Esimene ei püsi ilma teiseta, seepärast on tähtis, et lisaks igapäevasele turvalisuse tagamisele oleks maandatud ka riskid võimalike kriiside toimumise korral. Järjest enam teadvustavad inimesed turvalisust kui meist igaühe vastutust, kuid lisaks sellele seostab suurem osa inimestest turvalisusega ka Politsei- ja Piirivalveameti tegevust. Seega on ka PPA käekäik tihedalt seotud turvalisuse mõlema poolega.

Seekordses auditis on Riigikontroll heitnud pilgu PPA sisseellu, et vaadata, kuidas toimus asutuse loomine, ja hinnata PPA eeldusi toimida sarnaselt praegusega ka edaspidi. Kuus aastat tagasi toimus Eesti suurim asutuste ühendamine. Tekkis 6000 töötajaga Politsei-ja Piirivalveamet. Asutuste ühendamist planeeriti ja valmistati pikalt ette, kuid nagu alati läks lõpuks kiireks – ühendamistempot survestas ka majanduskriis. Osa plaanitud jäi ühendamise hetkeks tegemata. Nii jätkub ka veel nüüd töö ühendamise eesmärkide täitmiseks.

Ühendasutusena toimiva PPA pidamiselt on riik kõvasti raha kokku hoidnud, seda eriti inimeste pealt. Seda aga ühendamise plaanis ei olnud – seaduseelnõu seletuskirjas oli selge sõnaga öeldud, et personalikulude arvel kokkuhoidu ei plaanita. Enne asutuste ühendamist oli küll plaanis vähendada tugiteenistujate hulka, kuid sooviti neid ümber õpetada või nende palkadest vabanenud raha suunata töötajate palkamiseks põhitegevustes. PPA ongi tugiteenuseid osutavate inimeste arvu edukalt vähendanud – tugiteenistujate arv on perioodil 2008–2015 vähenenud suisa 56%. Samas vähenesid aga ka politseinike, piirivalvurite ning kodakondsus- ja migratsiooniametnike tööjõukulud. Seejuures tuli PPA-l personalikulusid kokku tõmmata märksa enam kui mujal avalikus sektoris.

Ametit tuleb tunnustada tehtud töö eest organisatsiooni arendamisel. Asutus on läinud efektiivsemaks, kuid vähenenud on ka igapäevaselt PPA põhitegevusega hõivatud inimeste arv. Praegu on asutuses tööl umbes 5000 inimest, seda on 1000 võrra vähem kui 2010. aastal. Isegi PPA suurusega organisatsiooni jaoks on selline vähenemine suur, kuid asutus paistab toimivat, justkui midagi ei oleks muutunud. See tundub võimatu. See ongi peaaegu võimatu. Tegelik personalipuudus ei paista enamasti välja.

Riigikontroll prognoosis PPA personalimuutusi kuni aastani 2025 ja see analüüs näitab, et tegelikult on asutus hädas – töötajaskond väheneb märgatavalt edaspidigi, järgnevate aastatega üle 1700 inimese võrra. Otse välja öeldes tähendab see, et PPA ei suuda tulevikus enam neile pandud ülesandeid täita. See on probleem, millega tuleb tegeleda kohe.

Alar Karis
riigikontrolör